

915 807/40

STOCKHOLMS STADS
HAMNSTYRELSE

1909—1933

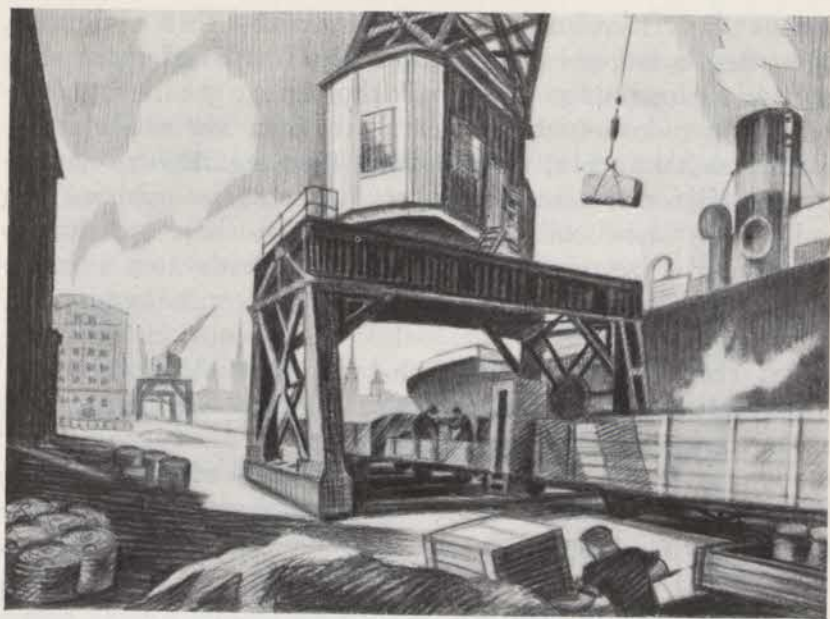
MINNESSKRIFT

DENNA
MINNESSKRIFT ÄR UTARBETAD
AV HAMNDIREKTÖREN
SAL. VINBERG

I N N E H Å L L S F Ö R T E C K N I N G

	Sid.
I. HAMNENS TIDIGARE FÖRVALTNING	7
II. TIDIGARE FÖRSLAG OCH UTREDNINGAR ANGÅENDE IN- RÄTTANDE AV EN HAMNSTYRELSE	12
III. HAMNSTYRELSENS TILLKOMST	14
IV. DEN FÖRSTA HAMNSTYRELSENS SAMMANSÄTTNING OCH ORGANISATION	17
V. ÄNDRINGAR I HAMNSTYRELSENS ADMINISTRATION ..	21
VI. HAMNSTYRELSENS NUVARANDE SAMMANSÄTTNING OCH ORGANISATION	24
VII. HAMNSTYRELSENS HITTILLSVARANDE STYRELSELEDA- MÖTER OCH LEDANDE TJÄNSTEMÄN	34
VIII. HAMNENS UTVECKLING ÄREN 1909—1933.	38
1. <i>Hamnområdets utvidgning</i>	38
2. <i>Utvidgnings- och ändringsarbeten å de förutvarande hamnan- läggningarna</i>	39
a. <i>Stadsgårdshamnen</i>	39
b. <i>Skeppsbrohamnen</i>	46
c. <i>Blasieholms- och Strandvägskajerna</i>	48
d. <i>Värtahamnen</i>	49
e. <i>Hamnanläggningarna i Mälaren</i>	53
3. <i>Nya hamnanläggningar</i>	55
a. <i>Hammarbyleden och Hammarbyhamnarna</i>	55
b. <i>Frihamnen</i>	58
c. <i>Oljehamnen vid Loudden</i>	62
d. <i>Årstadalshamnen</i>	64
e. <i>Mindre kajanläggningar och bryggor</i>	64
4. <i>Kajernas tillväxt</i>	65
5. <i>Hamnanläggningarnas bokförda värde</i>	67
6. <i>Kranar</i>	67
7. <i>Hamnrörelsen</i>	75
8. <i>De ekonomiska förhållandena</i>	83
IX. BYGGNADER FÖR ANDRA ÄN HAMNÄNDAMÅL	90
X. BROBYGGNADER	91
XI. FLYGHAMNEN VID LINDARÄNGEN	98
SLUTORD	100
BILAGA: KARTA ÖVER STOCKHOLMS HAMNOMRÅDE	

STOCKHOLMS STADS HAMNSTYRELSE har vid 1933 års utgång verkat i 25 år. Sedan stadsfullmäktige den 16 mars 1908 beslutat inrätta en särskild hamnstyrelse för handhavande av skötseln av stadens hamnväsen och dennas instruktion samma år blivit fastställd samt ledamöter utsedda, begynte nämligen styrelsen sin verksamhet den 1 januari 1909.

I. HAMNENS TIDIGARE FÖRVALTNING.

I äldre tider lydde hamnen liksom stadens övriga verk och inrättningar under *rådet* eller, såsom det från senare delen av 1600-talet benämndes, *magistraten*, vilken alltifrån stadens tillblivelse och i viss omfattning ända in på 1800-talet utgjorde stadens administrativa styrelse. År 1636 uppdelades rådets verksamhet på fyra avdelningar, s. k. kollegier, vilka genom kungl. förordningen angående Stock-

holms stads styrelse den 12 december 1672 och ett kungl. brev den 4 augusti 1674 erhöilo sin för långa tider slutgiltiga utformning. På handelskollegiet, senare handels- och ekonomikollegiet, ankom att befatta sig med köpen- skapen och handeln, inspektionen över seglationen och varornas tillförsel samt inseendet över stadens uppbörd och inkomster, såsom tolag, accis, bro-, ström-, bom- och hamn- penningar. Inseendet över stadens byggnadsväsen och in- spektionen över alla stadens publika verk och byggnader, deras nybyggnad och underhåll åter tillkommo embetskolle- gium, senare kallat embets- och byggningskollegium.

För att bereda staden tillgång till medel för uppförandet av en länge påtänkt börsbyggnad såsom samlingslokal för stadens köpmän påbjöd 1756 års riksdag efter framställ- ning av borgerskapet, att en särskild avgift, kallad börs- avgift, skulle uttagas å in- och utgående varor. Genom kungl. brev den 9 februari 1757 fastställdes denna avgift till $\frac{1}{8}$ procent av det i tulltaxan utsatta värdet på varor, som i svenska skepp från Stockholm ut- eller infördes, och $\frac{1}{4}$ procent på varor, som ut- eller infördes med främmande fartyg. Avgiften skulle utgå i 20 års tid samt uppbäras och förvaltas såsom en förräntnings- och amorteringsfond av den år 1710 för befattningen med stadens uppbörd tillsatta *borgerskapets bemedlingskommission*. Den höjdes senare och uttogs med kungl. maj: ts medgivande även efter det börsbyggnaden år 1776 fullbordats eller till och med år 1837. Själva uppförandet av börsbyggnaden handhades av ett särskilt organ, de så kallade *börsbyggnadsdeputerade*. Dessa efterträddes år 1781 av *kommitterade över börs- och brobyggnader*, vilka förutom förvaltningen av börsbygg- naden och därför tillgängliga medel hade att förvalta och disponera en förräntnings- och amorteringsfond, närmast avsedd för Norrbros färdigbyggande men även för andra allmänna byggnader, vartill enligt ett kungl. brev den 22 oktober nämnda år medel skulle anvisas av stadskassan.

Emellertid framträdde vid början av 1800-talet behovet av en för förvaltningen av stadens egendomar och in- komster samt för utförandet av stadens olika byggnads- arbeten gemensam styrelse, varigenom magistraten och bor-

gerskapets äldste i viss omfattning kunde befrias från bestyret med kommunens förvaltning. Genom kungl. brev den 10 augusti 1813 påbjöds därför inrättandet av en dylik styrelse, som enligt kungl. maj:ts instruktion den 7 december samma år benämndes *Stockholms stads drätselkommission* och som skulle hava att förvalta stadens medel samt utföra nybyggnader och reparationer av stadens allmänna byggnader. Kommissionen skulle stå under överståthållarens ordförändskap samt i övrigt bestå av nio ledamöter, därav fyra magistratspersoner, dem överståthållaren ägde utse, samt fem tillhörande borgerskapet, vilka stadens äldste hade att välja. Under kommissionen skulle alla stadens tjänstemän lyda, vilka hade befattning med stadens uppbörd, redogörelsen härför och kontrollen däröver med vad mera, som till stadens räkenskapsverk i hela dess vidd hörde, sålunda även hamnens tjänstemän, den s. k. hamninspektoren och hamnfogdarna.

Då de i kommissionens stat anvisade medlen voro otillräckliga för nybyggnads- och reparationsarbetena inom hamnen, men kommitterade över börs- och brobyggnader förfogade över tvenne byggnadsfonder — börsbyggnadsmedlen och fonden för Norrbros färdigbyggande m. m. — vilka kunde tagas i anspråk för utförandet av sådana företag, beslöto borgerskapets äldste den 25 maj 1814, vilket stadfästes av kungl. maj:t den 11 januari 1815, att de båda nämnda fonderna skulle sammanslås till en enda börs-, bro- och hamnbyggnadsfond, sedermera kallad hamn- och brobyggnadsfond, att förvaltas av kommitterade, nu kallade *börs-, bro- och hamnbyggnadsdirektionen*, och att användas till fullbordande av alla bro- och hamnbyggnader i staden jämte södra slussverkets återställande i förbättrat skick. De använda medlen skulle betraktas såsom drätselkommissionens skuld till fonden, med skyldighet för kommissionen att därå erlägga en annuitet av 7 procent. För börs-, bro- och hamnbyggnadsdirektionens räkning ägde bemedlingskommissionen att uttaxera en bro- och hamnbyggnadsavgift å borgerlig rörelse, vilken avgift enligt ett kungl. brev den 27 mars 1846 skulle tillkomma drätselkommissionen. Uttaxeringen av denna avgift upphörde år 1865. I

nyssnämnda kungl. brev stadgades härjämte, att drätselkommissionen hade att ansvara icke allenast för betalningen av börs-, bro- och hamnbyggnadsfondens utgivna obligationer med därå löpande räntor och andra skulder, utan ock för andra varande eller blivande, med fondens ändamål och bestämmelse förknippade åligganden. Härmed förflyttades ledningen av byggnadsarbetena till drätselkommissionen och skapades en för flertalet kommunala spörsmål central styrelse. Under drätselkommissionens inseende inrättades år 1846 en särskild styrelse för nya slussbyggnaden, sedermera kallad slussplansstyrelsen, och år 1854 en kajbyggnadsdirektion. Hamn- och brobyggnadsfondens förvaltning såsom särskild fond upphörde år 1865.

Sedan i enlighet med kungl. förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 maj 1862 drätselkommissionen år 1864 efterträtts av *drätselnämnden*, övergick befattningen med hamnens byggnader samt uppbörden av hamnavgifter och hamnens ekonomi i övrigt till denna nämnd. Inseendet över hamnarbetena åvilade från år 1874 nämndens då inrättade tekniska organ, byggnadskontoret under byggnadschefen. Sedan drätselnämndens göromål år 1884 fördelats på två avdelningar, första och andra avdelningen, underställdes byggnadskontoret den senare avdelningen. Uppbörden av hamnavgifterna och ekonomien i övrigt handhades av drätselnämndens första avdelning, som för uppbörden förfogade över en hamnfogdeinspektör, före år 1882 kallad hamnkassör, och de honom biträdande hamnfogdarna. Stadskamreraren hade att vaka över uppbörden och redovisningen av hamnavgifterna samt övriga inkomster, som voro avsedda för hamnen och dit hörande inrättningar.

Hamnens drift handhades före 1815 av en tullverkets »inkommande broinspektör» och en stadens broinspektör. Från och med 1 april nämnda år ersattes dessa med en *hamnkaptän*. Enligt ett kungl. brev den 15 december 1814 medgavs nämligen överståhållaren att till befordrande av ordning och skick vid Stockholms hamnar antaga och tillförordna en hamnkaptän, för vilken samtidigt fastställdes instruktion. I enlighet härmed skulle hamnkaptänens för-

ordnande ske efter borgerskapets äldstes hörande. Han hade att utöva sin tjänst i egenskap av överståthållarens adjutant och alltså att ställa sig till efterrättelse dennes bud och befallningar. Det ålåg honom bl. a. att öva tillsyn över stadens hamnar och vaka över, att ordning bleve iakttagen, att angiva och åtala förbrytelser eller oordningar, varigenom hamnarna skadades, samt att hos drätselkommissionen anmäla behovet av muddring eller reparationer ävensom nyanläggning av bro (kaj) eller strandgata. Den 21 januari 1848 utfärdades ny instruktion, varigenom hamnkaptanen erhöll en annan och mera självständig ställning. Han skulle nu förordnas av kungl. maj:t på förslag av överståthållaren efter borgerskapets äldstes hörande, och hans åligganden utvidgades. År 1877 utbyttes denna instruktion mot en annan. Efter tillkomsten av kungl. förordningen angående hamnordningar och andra ordningsföreskrifter för allmänna hamnarna i riket den 8 maj 1874 behövde nämligen instruktionen för hamnkaptanen icke vidare fastställas av kungl. maj:t. I anledning härav godkände stadsfullmäktige i december 1876 en instruktion, vilken utfärdades av överståthållaren den 6 februari 1877. Häri bibehölls i allt väsentligt bestämmelserna i den föregående instruktionen, ehuru förenklade och förkortade. Hamnkaptanen skulle åter tillsättas av överståthållaren och nu efter drätselnämndens hörande.

Enligt *handels- och sjöfartsnämndens* instruktion den 24 september 1867 tillkom det nämnden att avgiva yttranden angående hamnens angelägenheter, där sådant infordrades av stadsfullmäktige eller deras beredningsutskott. För att bereda nämnden större inflytande på hamnärendena godkände stadsfullmäktige den 13 november 1899 och fastställde kungl. maj:t den 8 februari 1901 sådan ändring av nämndens instruktion, att nämnden skulle hava att göra framställningar och avgiva yttranden angående byggnader och övriga anordningar i stadens hamnar och dit förande segelleder samt att yttra sig över sökande till hamnkaptansbefattningen.

Trafiken och ordningen i hamnen hava alltsedan 1700-talet reglerats genom en av kungl. maj:t fastställd *hamn-*

ordning, vilket så tillvida är av intresse, som skyldighet för de svenska stapelstäderna att låta fastställa hamnordning inträdde först genom förutnämnda kungliga förordning år 1874.

Avgifter för fartyg, som anlöpa hamnen, hava sedan gammalt måst erläggas. Enligt 1814 års instruktion för hamnkaptenen skulle sålunda betalas avgifter för fartygens placering samt för utfärdande av anläggningssedel. Dessa avgifter ävensom stadgade »bäck- eller stockpenningar» för tillhandahållande av för inrikes fartygen erforderliga stockar till landgångar ägde hamnkaptenen att tillgodogöra sig. År 1848 överflyttades avgiftsbestämmelserna till hamnordningen och utgjordes då av lösen av anmälningssedlar vid fartygs ankomst och avgång, avgift för barlast samt avgift för begagnande av landgångsstockar och bockar. Enligt hamnkaptенens instruktion för samma år ägde han för egen del blott att tillgodoräkna sig avgifterna för anmälningssedlarna. I 1877 års hamnordning funnos bestämmelserna om fartygens avgifter ännu kvar, men i hamnkaptенens samma år utfärdade instruktion hade dennes rätt att tillgodogöra sig avgifterna av fartygstrafiken bortfallit. En taxa å avgifter till staden för hit ankommande varor utfärdades av överståthållarämbetet redan år 1838.

Sedan enligt kungl. brev den 15 januari 1864 de avgifter, sjöfarten hade att erlægga i landets hamnar, hopförts i två huvudgrupper, hamnavgifter (för fartyg och båtar) samt bro- och kajavgifter (för varor), hava avgiftstaxorna i Stockholm varit avfattade i enlighet härmed och de senare förordningar, kungl. maj:t utfärdad.

II. TIDIGARE FÖRSLAG OCH ÜTREDNINGAR ANGÅENDE INRÄTTANDE AV EN HAMNSTYRELSE.

Förslag till inrättande av en särskild hamnstyrelse i Stockholm framfördes veterligen första gången av dåvarande hamnkaptenen Fingal von Sydow i en skrivelse till

handels- och sjöfartsnämnden den 26 april 1875. Såsom skäl härför anfördes, att trafiken inom hamnen till följd av stadens tilltagande handel och sjöfart under de senare åren mångdubblats och att fordringarna på för trafiken ändamålsenliga inrättningar och god ordning inom hamnväsendet vore betydligt större än tidigare. Enligt von Sydows förslag skulle vården och uppsikten om huvudstadens hamn och i sammanhang därmed stående ärenden uppdragas åt en styrelse med benämning Stockholms hamnstyrelse, bestående av fem ledamöter, av vilka överståthållarämbetet skulle utse en och stadsfullmäktige fyra. Förslaget innehöll även riktlinjer för hamndriftens organisation men berörde icke hamnbyggnadsverksamheten eller administrationen.

Handels- och sjöfartsnämnden anslöt sig i skrivelse till stadsfullmäktiges beredningsutskott den 30 december 1875 till hamnkaptenens förslag. Med allt erkännande av det nit, som utmärkt drätselnämndens förvaltning, yttrade handels- och sjöfartsnämnden, hade det likväl icke alltid blivit möjligt för sagda nämnd att med den uppmärksamhet och skyndsamhet, sådana ärenden krävde, kunna på ett fullt tillfredsställande sätt sköta alla de angelägenheter, som anginge hamnen och dess begagnande. Det hade därför syntts handels- och sjöfartsnämnden böra vara önskvärt både ur drätselnämndens och sjöfartens synpunkt, att någon mindre talrik delegation upprättades, som kunde ägna särskild uppmärksamhet åt sjöfarten. Nämnden hade därför upprättat ett förslag till stadgar för en hamnstyrelse och dennas blivande verksamhet. I enlighet härmed skulle styrelsen bestå av fem ledamöter, av vilka överståthållarämbetet skulle utse en och handels- och sjöfartsnämnden inom eller utom sig fyra.

Handels- och sjöfartsnämndens uttalande föll emellertid icke i god jord. Enligt drätselnämndens mening företedde hamnarna icke några sådana egendomligheter, som skulle göra det för nämndens ledamöter omöjligt eller ens svårare att bedöma, vad som anginge hamnarna, än övriga ärenden, vilka nämnden hade att behandla. Handels- och sjöfartsnämndens förslag ginge ut på att spränga den enhet och det

sammanhang i förvaltningen, som hittills med så mycken möda vunnits. Den föreslagna anordningen skulle vara till skada för kommunen utan att lända till minsta nytta för sjöfarten. Drätselnämnden avstyrkte alltså bifall till förslaget, och sedan även beredningsutskottet avstyrkt detsamma, förkastades det av stadsfullmäktige den 8 mars 1881.

Frågan om hamnens förvaltning återupptogs härefter den 17 mars 1898, då stadsfullmäktiges beredningsutskott uppdrog åt särskilda delegerade att bland annat verkställa utredning och avgiva yttrande, huruvida förvaltningen av stadens hamnar lämpligen på annat sätt än det dåvarande kunde ordnas, vare sig genom särskild hamnstyrelse eller annorledes. Delegerade, som avgåvo sitt utlåtande den 19 maj 1899, ansågo värdefullt att bibehålla det inordnande av hamnförvaltningen under den allmänna kommunalförvaltningen, som under tidernas lopp vunnits, varför de inskränkte sig till att föreslå den utvidgning av handels- och sjöfartsnämndens inflytande på hamnärendenas behandling, som enligt vad ovan anförts fastställdes av kungl. maj:t den 8 februari 1901.

III. HAMNSTYRELSENS TILLKOMST.

Genom motion av grosshandlaren fil. d:r O. M. Höglund den 14 februari 1903 väcktes frågan om inrättande av en särskild hamnstyrelse åter till liv. Efter en utförlig motivering föreslog motionären tillsättande av en kommitté med uppdrag att utarbeta förslag till inrättande av särskild hamnstyrelse i Stockholm.

Anledningen till det sega motståndet mot inrättandet av en särskild hamnstyrelse, framhöll motionären, vore densamma nu, som då frågan för nära 30 år sedan väcktes, och kunde näppeligen uttryckas bättre än med de ord, drätselnämnden använde i sitt utlåtande av den 22 november 1876 över då föreliggande förslag till hamnstyrelse, då nämnden yttrade, att inrättandet av en särskild hamnstyrelse skulle »spränga den enhet och det sammanhang i förvaltningen, som hittills med så mycken möda vunnits». Vad som ur-

O. M. HÖGLUND

Hamnstyrelsens ordförande 1/1 1910—2/11 1916.

sprungligen var en berättigad strävan, att bota tidigare rådande splittring och oreda, urartade till en strävan till centralisation, som, om den fått råda, skulle hava förorsakat lika mycken oreda som den tidigare splittringen. Några andra skäl, varav kunde slutas, att inrättandet av en hamnstyrelse icke skulle lända ärendenas behandling till gagn, hade enligt motionärens mening icke framförts.

Motionen överlämnades till en av stadsfullmäktige den 22 maj 1905 tillsatt kommitté, vilken hade i uppdrag att pröva åtskilliga vid olika tidpunkter hos stadsfullmäktige väckta förslag om ändringar i gällande bestämmelser om vården av huvudstadens kommunala angelägenheter och vilken den 8 april 1907 framlade sin utredning med anledning av den av d:r Höglund väckta motionen.

Utredningen utmynnade i en hemställan, att stadsfull-

mäktige ville antaga och kungl. maj:ts prövning underställa ett av kommittén upprättat förslag till instruktion för en Stockholms stads hamnstyrelse. Förslaget tillstyrktes av de hörda myndigheterna, varefter instruktion för hamnstyrelsen och ny instruktion för hamnkaptenen antogs av stadsfullmäktige den 16 mars 1908.

Enligt instruktionen för hamnstyrelsen skulle styrelsen handhava skötseln av stadens hamnväsen samt sörja för dess vidmakthållande och utveckling.

Styrelsen skulle bestå av fem ledamöter och lika många suppleanter, utsedda av stadsfullmäktige. Vid början av varje tjänstgöringsår skulle hamnstyrelsen inom sig utse en ordförande.

Styrelsen skulle bl. a. hava att ombesörja, att för trafiken upplåtna delar av hamnen med därtill hörande inrättningar till handelns och sjöfartens nytta och begagnande ständigt vore i det skick, rörelsen krävde, uppgöra och framlägga erforderliga förslag till en ändamålsenlig användning och utveckling av hamnen med vad därtill hörde samt i övrigt till stadsfullmäktige avgiva de framställningar rörande hamnväsendet, styrelsen kunde finna påkallade. För uppgörande av ritningar och kostnadsförslag samt för utförande av byggnads- och underhållsarbeten skulle styrelsen äga påkalla biträde av stadens byggnadskontor.

Styrelsen skulle vidare åligga att handlägga frågor, som rörde hamn-, sluss-, kanal och broavgifter, samt att utfärda ordningsföreskrifter och taxor för stadens varuskjul, lyftkranar och annan hamnmateriel.

Härjämte skulle styrelsen hava att öva inseende över stadens tullpackhus samt framlägga förslag om erforderlig nybyggnad och underhåll av sådana lokaler.

I fråga om styrelsens tjänstemän föreskrev instruktionen ingen annan ändring, än att hamnkaptenen skulle tillsättas och entledigas av en valnämnd, bestående av överståthållaren, polismästaren, hamnstyrelsens fem ledamöter samt lika många och bland stadsfullmäktige särskilt för varje gång, nämnden skulle sammanträda, utsedda ledamöter. Överståthållarämbetet skulle över hamnkaptenen äga samma disciplinära myndighet, som tillkomme ämbetet med avseende

å detsamma underlydande tjänstemän, och jämväl hava att besluta i fråga om semester och tjänstledighet samt vikarie vid ledighet för hamnkaptenen.

Instruktionen för hamnstyrelsen fastställdes av kungl. maj:t den 8 maj samma år, att träda i kraft den 1 januari 1909. Härei vidtog kungl. maj:t sådan ändring, att föreskriften om hamnkaptенens tillsättande genom en särskild valnämnd bortföll och ersattes med en bestämmelse, att hamnkaptenen skulle tillsättas och entledigas av överståthållaren efter hamnstyrelsens hörande. Instruktionen för hamnkaptenen fastställdes av överståthållarämbetet den 17 juni 1908.

IV. DEN FÖRSTA HAMNSTYRELSENS SAMMANSÄTTNING OCH ORGA- NISATION.

Den första hamnstyrelsen fick sin sammansättning den 19 oktober 1908, då stadsfullmäktige utsågo ledamöter i styrelsen. Till ordinarie ledamöter valdes då bankdirektören P. R. Rabe, grosshandlaren K. B. Lundström, direktören A. Hj. Blomberg, fil. doktorn grosshandlaren O. M. Höglund och överdirektören A. R. Corin samt till suppleanter ingenjören J. Drakenberg, grosshandlarna J. Nachmanson, H. Lamm och O. Francke samt kaptenen O. Wallenberg.

Vid konstituerande sammanträde den 2 januari 1909 utsåg hamnstyrelsen till ordförande för året bankdirektören Rabe, varjämte till sekreterare antogs dispaschören P. A. Hasselrot.

Styrelsens ledande tjänstemän voro hamnkaptenen som chef för hamnpolisen (hamnkontoret), hamnfogdeinspektören som chef för uppbördskontoret och slussmästaren som chef för slusskontoret. Befattningen med hamnbyggnaderna bibehölls som nämnt hos byggnadskontoret genom dess

P. R. RABE

Hamnstyrelsens ordförande 1/1—31/12 1909.

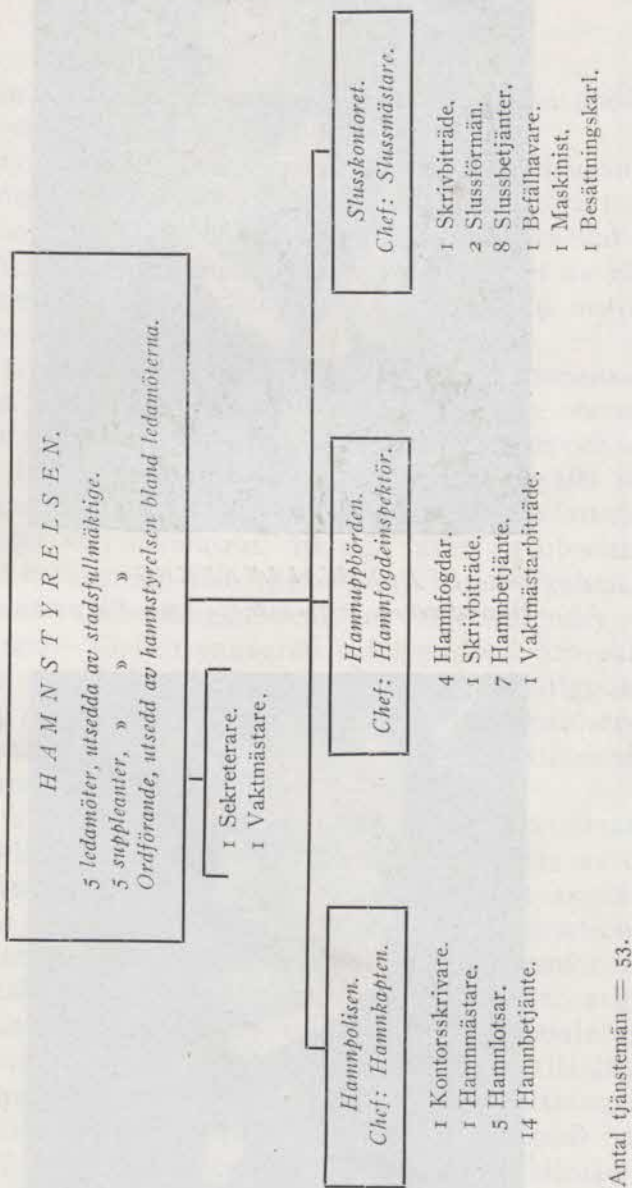
hamnavdelning och skötandet av räkenskaperna hos drätsel-nämndens kammarkontor.

Såsom hamnkaptan tjänstgjorde vid denna tid sjökaptanen C. A. M. Linder, såsom hamnfogdeinspektör G. E. Lindberg och såsom slussmästare sjökaptanen C. O. Holmer. Byggnadschef var majoren A. G. H. Kinberg och chef för byggnadskontorets hamnavdelning kaptanen K. A. Lundberg.

Hamnstyrelsens dåvarande organisation är närmare åskådliggjord i vidstående sammanställning, sid. 19. Såsom därav framgår, uppgick antalet hos styrelsen då anställda tjänstemän till 53.

Styrelsens expedition var inrymd i stadens fastighet Brännkyrkagatan 2 A samt hamnkontoret, uppbördskontoret och slusskontoret i basarbyggnaden vid Karl Johans torg.

HAMNSTYRELSENS ORGANISATION ÅR 1909.

J. O. WALLEMBERG
Hamnstyrelsens ordförande ³/₁₁ 1916—²¹/₁₂ 1919.

J. W. BROMAN
Hamnstyrelsens ordförande ¹/₁—⁹/₄ 1920.

V. ÄNDRINGAR I HAMNSTYRELSENS ADMINISTRATION.

I avseende å hamnstyrelsens administration hava under de gångna åren vidtagits följande ändringar.

Hamnstyrelsens räkenskapsväsen, som till en början omhänderhades av kammarkontoret, överflyttades den 1 april 1911 till styrelsens expedition. Sedan i 1912 års stat uppförts en hamnkamrerarejänst för handhavandet av räkenskapsväsendet m. m., besattes denna tjänst med ordinarie innehavare i maj samma år.

Under framhållande av olägenheten av, att hamnens drift vore delad på tre av varandra mer eller mindre oberoende tjänstemän, hamnkaptenen, hamnfogdeinspektören och slussmästaren, hemställde hamnstyrelsen i skrivelse till stadsfullmäktige i september 1911, att hamnkaptensbefattningen måtte på det sätt förändras, att den bleve en uteslutande kommunal befattning, som tillsattes av hamnstyrelsen, och med sådana tjänsteåligganden, att överinseendet över nämnda trenne förvaltningsgrenar förenades i hamnkaptens hand, ävensom att den del av hans tjänsteåligganden, som avsåg ordningens vidmakthållande och förseelsers beivrande, måtte överlämnas åt en av överståthållarämbetet tillsatt hamnpoliskommissarie.

Denna framställning jämte därav föranledda yttranden överlämnades till en för reglering av vissa delar av överståthållarämbetets stater tillsatt kommitté, som avgav sitt utlåtande i mars 1913. Hamnstyrelsens omorganisation var därefter åter föremål för behandling i det av bankdirektören, häradshövding P. R. Rabe den 26 mars 1914 avgivna betänkandet med förslag i fråga om kommunalförvaltningens omorganisation, däri bl. a. föreslogs tillsättande av en hamndirektör som chef för hamnförvaltningen. I skrivelse till stadsfullmäktige i mars 1916 upprepade hamnstyrelsen, i avvaktan på genomförandet av en allmän omorganisation av kommunalförvaltningen, sin framställning från år 1911 angående ordnandet av hamnkaptensbefattningen och framlade härjämte förslag till ny instruktion för styrelsen.

Den 29 maj 1916 väckte konsuln Thorsten Roberg en motion med hemställan om tillsättande av en kommitté med uppdrag att skyndsammast möjligt inkomma med förslag till en genomgående omorganisation av förvaltningen av Stockholms hamn och hamnväsende, varvid särskild uppmärksamhet borde ägnas förslaget till inrättande av en hamndirektörsbefattning. Stadsfullmäktige beslöto den 30 oktober 1916 i enlighet härmed och tillsatte den 20 därpå följande november en kommitté av fem personer med generaldirektören F. Vilh. Hansen som ordförande. Den 19 december 1918 framlade kommittén sin utredning med förslag till ny instruktion för hamnstyrelsen. Kommittén biträdde förslaget om inrättande av en hamndirektörsbefattning, under vilken hamnstyrelsens uppgifter skulle handläggas på tre avdelningar, nämligen hamnkontoret för driften, hamnbyggnadsavdelningen för nybyggnad och underhåll samt hamnstyrelsens expedition, innefattande styrelsens expedition, räkenskapsföring och hamnkassakontoret. Hamnkontoret skulle förestås av hamnkaptenen, hamnbyggnadsavdelningen av överingenjören för hamnbyggnaderna samt expeditionen av hamnkamreraren. För allmänna ordningen och säkerheten i hamnen skulle svara polisverket med en särskild avdelning, hamnpolisen, under en hamn-poliskommissarie.

Förslaget innebar alltså, att hamnkaptenen i enlighet med hamnstyrelsens tidigare yrkanden skulle bliva en utslutande kommunal tjänsteman, som skulle tillsättas av hamnstyrelsen, samt att hamnbyggnadsverksamheten skulle överflyttas från byggnadskontoret till hamnstyrelsen. Det vann i sina huvuddrag stadsfullmäktiges gillande i samband med beslutet om ombildning av den centrala stadsförvaltningen den 12 januari 1920. Hamnstyrelsens då antagna nya instruktion fastställdes av kungl. maj:t den 19 mars samma år och trädde i kraft den 1 därpå följande april.

I samband härmed inträdde enligt stadskollegiets beslut den 10 samma månad såsom hamnstyrelsens ordförande borgarrådet, generalmajoren G. R. J. Åkerman. Han kvarstod på denna post till den 1 januari 1929, då han efter-

trädde av borgarrådet C. G. Björklund, vilken fortfarande innehar ordförandeskapet.

I en motion den 24 januari 1921 hemställde åtta ledamöter av stadsfullmäktige om sådan ändring i instruktionen för hamnstyrelsen, att styrelsen komme att bestå av utom ordföranden sex ledamöter och lika många suppleanter. Av dessa skulle liksom hittills fyra utses av stadsfullmäktige, varjämte kommerskollegium och Stockholms handelskammare skulle anmodas utse vardera en ledamot och en suppleant. Enligt motionärernas mening syntes det påkallat, att med hänsyn till den vikt, Stockholms stads hamnväsen allt mer och mer fått och bör äga för huvudstadens kommersiella liv, den styrelse, som skulle hava omvårdnaden om stadens hamn, måtte bliva till antalet förstärkt samt erhålla ledamöter, speciellt utsedda av förefintliga organ för handel och sjöfart. Det sålunda väckta förslaget tillstyrktes från olika håll, från stadskollegiets sida med den ändringen, att den ledamot och den suppleant, som ifrågasatts skulle utses av kommerskollegium, i stället borde utses av kungl. maj:t. Den 21 därpå följande mars beslöto stadsfullmäktige i enlighet härmed, och den 29 efterföljande april fastställde kungl. maj:t den härav föranledda ändringen av hamnstyrelsens instruktion, vilken trädde i kraft den 1 juni 1921.

Sedan stadsfullmäktige i samma månad fastställt löneförmånerna för hamndirektören, upptogs befattningen i hamnstyrelsens stat för år 1922 och utsåg styrelsen från och med den 1 maj detta år till hamndirektör överingenjören S. W. Vinberg, vilken ännu innehar tjänsten.

I juni månad samma år överflyttades hamnstyrelsens kansli, kameralavdelning och hamnbyggnadsavdelning till stadens fastighet Katarinavägen 13 A och B och Stadsgården 14—16. Hamnkontoret och hamnkassakontoret överfördes dit i december månad samma år.

I avsikt att ernå gemensam ledning för tullhamnen och frihamnen samt att öka hamnstyrelsens möjligheter att handlägga de ekonomiska frågorna samt taxe- och trafikärendena, vilka då påvilade kameralavdelningen, genomfördes, efter överenskommelse mellan hamnstyrelsen och

frihamnsbolagets styrelse, från och med den 1 juni 1933 en sådan ordning, att hamndirektören då inträdde såsom verkställande direktör för frihamnen, medan förutvarande direktören, civilingenjören Olof Stendahl, kvarstod i bolagets tjänst som vice verkställande direktör och härjämte anställdes i hamnstyrelsen på en nyinrättad extra befattning som ekonomichef för handläggning under hamndirektören av de ekonomiska frågorna, taxe- och trafikärendena samt fastighetsärendena. Då hamnkamreraren E. H. A. Gellerstedt tidigare hade lämnat sin tjänst för att övergå till annan befattning i kommunens tjänst, ställdes samtidigt härmed hamnkamrerareysslan vakant, och de göromål, som återstodo på befattningen efter det ekonomichefsbefattningen inrättats, uppdelades på två avdelningar, räkenskapskontoret under en kamrer och hamnkassakontoret under en uppborðschef, varjämte befattningen med nybyggnad och underhåll av tullbyggnader och varuhus överfördes till hamnbyggnadsavdelningen. Denna organisation gäller tillsvidare på försök till utgången av år 1934.

VI. HAMNSTYRELSENS NUVARANDE SAMMANSÄTTNING OCH ORGANISATION.

Hamnstyrelsen har för närvarande följande sammansättning.

LEDAMÖTER:

Ordförande, utsedd av stadskollegiet: C. G. Björklund, borgarråd, stadsfullmäktig.

Vice ordförande, utsedd av hamnstyrelsen: G. R. J. Åkerman, generallöjtnant, stadsfullmäktiges i:e vice ordförande, som ledamot i hamnstyrelsen utsedd av kungl. maj:t.

Utsedda av stadsfullmäktige:

C. J. Edkvist, inspektör.

M. E. Liander, grosshandlare, stadsfullmäktig.

C. R. Nilsson, ombudsman, stadsfullmäktig.
T. W. Sundin, tullpackhusarbetare, stadsfullmäktig.

Utsedd av Stockholms handelskammare:

K. L. Sauber, kapten, direktör.

SUPPLEANTER:

Utsedda av stadsfullmäktige:

G. A. Aronsson, kontorist.
E. A. Indebetou, sjökapten.
O. F. Karlsson, maskinskötare.
G. L. Klemming, direktör.

Utsedd av kungl. maj:t:

C. E. Ericsson, sjökapten, direktör.

Utsedd av Stockholms handelskammare:

K. M. Anchér, direktör.

LEDANDE TJÄNSTEMÄN ARO:

Hamndirektör: S. W. Vinberg, civilingenjör, verkst. dir.
för Stockholms frihamnsaktiebolag.

Sekreterare och ombudsman: O. S. W. Orre, jur. kand.

Hamnbyggnadschef (överingenjör): H. J. Jansson, civil-
ingenjör, kapten.

Hamnkapten: C. O. Holmer, sjökapten.

Kamrer (på extra stat): N. W. A. Sundmark, uppbörds-
chef.

Uppbördschef: C. G. E. Berggren, bokhållare, tf.

Ekonomichef (på extra stat): O. Stendahl, civilingenjör,
vice verkst. direktör för Stockholms frihamnsaktiebolag.

Styrelsens nuvarande organisation är i övrigt åskådlig-
gjord i efterföljande sammanställningar, sid. 32 och 33.

Antalet i hamnstyrelsen anställda tjänstemän uppgår
i slutet av år 1933 till 190, varav 84 ordinarie och 106 extra.

ORDFÖRANDE

C. G. BJÖRKLUND
Hamnstyrelsens ordförande 1/1 1929—

G. R. J. ÅKERMAN
Hamnstyrelsens ordförande 10/1 1920—31/12 1928, vice ordförande 1/1 1929—

LEDAMÖTER

C. J. EDKVIST
Hamnstyrelsens vice ordförande ¹⁰/₄
*1920—*³¹/₁₂ *1928.*

M. E. LIANDER

C. R. NILSSON

T. W. SUNDIN

K. L. SAUBER

SUPPLEANTER

G. A. ARONSSON

E. A. INDEBETOU